

ния, органы контроля могут вызывать для дачи объяснений должностных лиц, вправе требовать представления любых документов, причем ссылки на служебную тайну в этом случае не принимаются.

Развивая конституционную и нормативную базу контрольной деятельности, можно создать эффективную систему контроля в Украине.

Правовое обеспечение системы контрольной власти в Украине основано на множестве законодательных актов, которые регулируют отдельные виды контрольных органов. Нет единого акта, который бы охватывал все области деятельности государства в отношении осуществления контрольных полномочий.

Определяется необходимость в конституционном оформлении и законодательном регулировании особенностей контрольной власти с принятием Закона Украины «О системе контроля и контрольной власти», что обеспечит осуществление эффективного контроля по разным направлениям государственной власти.

Ролінський В. В.

Одеський інститут МАУП, здобувач кафедри права, адвокат

СПІВВІДНОШЕННЯ НАСИЛЬСТВА І НЕНАСИЛЬСТВА У СУСПІЛЬСТВІ

Проблема насильства стала невідкладною проблемою сьогодення. Як гостре соціальне явище вона проникла у всі сфери людського життя.

У визначенні поняття насильства існують два підходи, один з яких можна назвати абсолютистським, інший – прагматичним.

Відповідно до першого, поняття насильства несе чітко виражене негативне оцінне навантаження, і це слово існує вже в природній мові; воно, крім того, вживається в дуже широкому значенні, що включає усі форми фізичного, психологічного, економічного тиску і відповідних їм душевних якостей, як неправда, ненависть, лицемірство і т. д. Насильство, по суті, прямо отождоється зі злом узагалі. При такому підході виникають, як мінімум дві проблеми: по-перше, знімається проблема виправдання насильства, можливість його конструктивного використання; по-друге, заперечення насильства виглядає як чисто моральна програма, що вступає в непримиренну конфронтацію з реальним життям.

Набутий досвід полягає в тому, що насильство виправдане в порівняно малих дозах, – у тих випадках, коли воно запобігає більшому насильству, що до того ж ніяким іншим способом запобігти неможливо. Слід зазначити, що одиниці виміру насильства не існує. Проблема особливо безнадійна, коли йдеться про попередження насильства. Насильство неможливо підрахувати, виміряти, навіть якщо його можна було б охопити чисто зовнішнім чином.

Труднощі, пов'язані з визначенням насильства, вирішуються, якщо його помістити в простір волі і розглядати як один із різновидів владно-вольових стосунків між людьми. Насильство є одним із способів, що забезпечують панування, владу людини над люди-

ною. Підстави, коли одна воля панує над іншою, підмінює її, приймає за неї рішення, можуть бути різними. За визначенням Канта існують три категорії насильства:

а) певна реальна перевага в стані волі: типовий випадок – патерналістська влада, влада батька;

б) попередній взаємний договір: типовий випадок – влада закону і законних правителів;

в) насильство: типовий випадок – влада окупанта, завойовника, насильника.

Австрійський антрополог Р. Андрі стверджує, що насильство – не взагалі примус, не взагалі ущерб життю і власності, а такий примус і такий ущерб, що здійснюються всупереч волі того чи тих, проти кого вони спрямовані. Насильство – узурпація волі. Воно є зазіханням на людську волю.

При такому розумінні поняття насильства набуває більш конкретного і чіткого змісту, ніж коли його просто ототожнювати з владою або трактувати як взагалі руйнівну силу.

Ті, хто виправдовують насильство пов'язують його не взагалі з волею, а з її моральною визначеністю, з її конкретно-змістовою характеристикою – доброю чи злою.

З постулату волі людини випливає, як мінімум, два важливі етичні висновки. Перший – людина відкрита для добра і зла. Другий – не можна відповісти на запитання, що таке людина, не відповівши водночас на запитання, що вона повинна робити. Добро, як і зло, – не факт, а справа вибору.

Ненасильство як нормативна програма наголошує на добрий початок в людині, на те, щоб посилювати його шляхом культивування і розвитку. Цим воно істотно відрізняється від насильства, як і в цілому від владних відносин, спрямованих насамперед на обмеження, блокування деструктивних, руйнівних проявів людської волі. Свідомо орієнтуючись на добро, прихильник ненасильства керується такими принципами поведінки:

а) відмова від монополії на істину, готовність до змін, діалогу і компромісу;

б) критика своєї власної поведінки з метою виявлення того, що в ньому могло б підтримувати і провокувати ворожу позицію опонента;

в) аналіз ситуації очима опонента з метою зрозуміти його і знайти такий вихід, який дозволив би йому зберегти гідність, вийти з конфлікту з честю;

г) боротися зі злом, але любити людей, які стоять за ним;

д) повна відкритість поведінки, відсутність по відношенню до опонента якої б то не було неправди, прихованих намірів, тактичних хитрощів і т. д.

Основна установка ненасильства – виправити стосунки, перетворити ворогів на друзів, зробити так, щоб попереднє зло не стало абсолютною перешкодою для наступного співробітництва. Ненасильство є зусилля, яке полягає в тому, щоб вистрибнути із зачарованого кола ненависті і насильства, змінити підстави для вибору.

Таким чином, поняття насильство і ненасильство не можна зрозуміти без їх співвідношення. Щоб розкрити конкретний характер цього співвідношення, їх треба розглядати не кожне зокрема, а в більш широкому контексті боротьби добра проти зла, боротьби за соціальну справедливість і людську солідарність. Насильство визнається як зло більшістю філософських і релігійних вчень. Насильство стає важким теоретичним

завданням і духовним викликом, і проблема в тому, чи можна використовувати його в ім'я благих цілей, чи годиться воно як засіб для боротьби зі злом.

Можливі лінії поведінки людини перед насильно підтримуваною соціальною несправедливістю можна звести до трьох основних. По-перше, це пасивність, малодушність, боягузтво, капітуляція, словом, непротивлення насильству. По-друге, насильство у відповідь. Виділяється третя лінія поведінки – це активний ненасильницький опір, подолання ситуації несправедливості, іншими словами – принципово ненасильницькими методами.

З погляду співвідношення насильства і ненасильства, як справедливо стверджують філософи, наша епоха являє собою дуже небезпечну, критичну точку. В реальному історичному процесі, у цілому, ненасильство превалювало над насильством, було переважаною тенденцією. Якби це було не так, то людство б уже не існувало.

Таким чином, розглянуті в історичному аспекті насильство і ненасильство можуть бути інтерпретовані як різні ступені, стадії єдиного процесу. У плані переходу від одного ступеня до іншого, від насильства до ненасильства, наш час є критичним, коли потрібне якісне зрушення вперед, рівнозначне зміні основ життя.

Буюклі В. І.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
здобувач кафедри теорії держави і права*

СПІВВІДНОШЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Суспільна потреба в удосконаленні правоохоронної системи України зумовлює застосування загальнотеоретичних та філософсько-правових підходів до визначення основних категорій правоохорони. Аналіз робіт вітчизняних авторів свідчить про те, що визначення правоохоронної діяльності, як правило, містяться у навчальній літературі та окремих наукових роботах у сфері адміністративного та кримінального права, ці визначення не мають узгодженості з розумінням правоохоронної функції держави у загально-теоретичній юриспруденції.

Функція – це, перш за все, показник того, яким чином одне явище впливає на інше. При цьому не ставиться питання про те, яке явище породило ту чи іншу функцію іншого явища. Питання про розуміння понять «правоохоронні функції» та «правоохоронна діяльність» є одними із найбільш дискусійних в теорії права (Бондаренко І. В. Органи внутрішніх справ в системах правоохоронних органів України, Російської Федерації та інших зарубіжних країн: теоретичні аспекти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 – «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / І. В. Бондаренко. – К., 2004. – С. 3). Зокрема, дослідник визнає, що правоохоронна діяльність виходить за межі діяльності лише правоохоронних органів, тому до суб'єктів правоохоронної діяльності він відносить державу через її законодавчий, виконавчий, судові, президентські органи, прокуратуру; деякі громадські організації